

12. март 2020.

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ ЗА УТВРЂИВАЊЕ СТОПЕ КОНТРАЦИКЛИЧНОГ ЗАШТИТНОГ СЛОЈА КАПИТАЛА ЗА РЕПУБЛИКУ СРБИЈУ

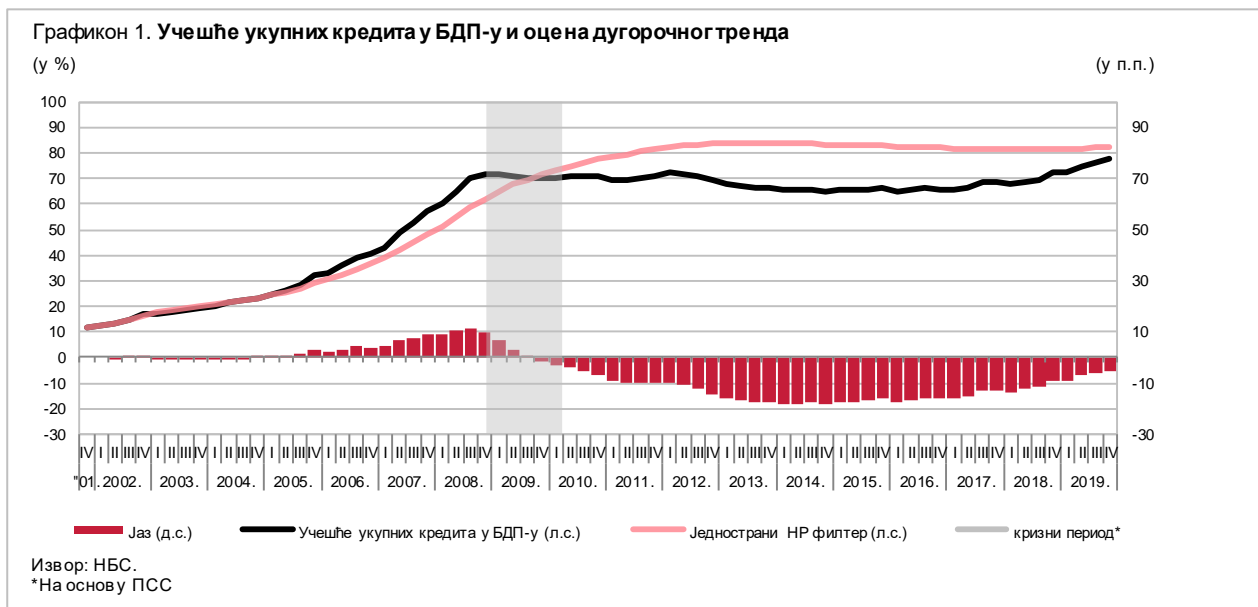
Извршни одбор Народне банке Србије је на основу члана 14. став 1. тачка 11) Закона о Народној банци Србије („Службени гласник РС“, бр. 72/2003, 55/2004, 85/2005 – др. закон, 44/2010, 76/2012, 106/2012, 14/2015 и 40/2015 – одлука УС и 44/2018) и на основу тачке 436. Одлуке о адекватности капитала банке („Службени гласник РС“, бр. 103/2016, 103/2018 и 88/2019, у даљем тексту: Одлука о адекватности капитала), на седници одржаној 12. марта 2020. године, одлучио да стопу контрацикличног заштитног слоја капитала за Републику Србију задржи у висини од 0%.

Контрациклични заштитни слој капитала (у даљем тексту: *ССуВ*) представља додатни основни акцијски капитал које су банке у обавези да одржавају изнад прописаних регулаторних минимума у износу који је једнак производу њихове ризичне активе и специфичне стопе контрацикличног заштитног слоја капитала. Применом овог инструмента утиче се на ублажавање цикличне димензије системског ризика, будући да се њиме током периода израженог кредитног раста ствара додатни слој основног акцијског капитала, који може бити ослобођен када се системски ризици материјализују.

Народна банка Србије утврђује на тромесечном нивоу стопу *ССуВ*-а за Републику Србију, узимајући у обзир вредност референтног показатеља, важеће смернице и препоруке Европског одбора за системски ризик и остале променљиве које сматра релевантним за праћење цикличне димензије системског ризика. У складу с тачком 436. ст. 2. и 3. Одлуке о адекватности капитала, основу за обрачун референтног показатеља на бази кога се процењује потребна висина стопе *ССуВ*-а представља одступање учешћа кредита у БДП-у од свог дугорочног тренда. Одређивање стопе *ССуВ*-а за Републику Србију усаглашено је с препоруком за утврђивање стопе *ССуВ*-а Европског одбора за системски ризик (*ESRB/2014/1*).

На Графикону 1. приказано је учешће кредитне активности недржавном сектору у БДП-у, дугорочни тренд и оцењено одступање

учешћа кредита у БДП-у од свог дугорочног тренда¹. Након периода експанзивне кредитне активности од 2000. до 2008. године, крајем 2009. године одступање учешћа кредита у БДП-у ушло је у зону негативних вредности. На основу података из децембра 2019. године, учешће укупних кредита у бруто домаћем производу износило је 77,4%², док је оцењена вредност одступања овог учешћа износила -5,1 п. п. Оцењено одступање учешћа укупних кредита у бруто домаћем производу има присутан тренд раста, али је и даље испод свог дугорочног тренда. Такође, оцењена вредност одступања учешћа кредита у БДП-у налази се испод референтне вредности од 2 п.п.³ што указује на то да је вредност референтног показатеља за утврђивање стопе ССуВ-а 0%.

Имајући у виду да је у појединим сегментима кредита сектора становништва дошло до бржег затварања јаза, Народна банка Србије је реаговала проактивно и усвојила низ мера усмерених на ублажавање овог ризика по стабилност финансијског система. У складу с наведеним, а како би правовремено утицала на неодрживо одобравање ненаменских

¹ Почев од марта 2018. године, основу за обрачун референтног показатеља за утврђивање стопе ССуВ-а представља учешћа кредита недржавном сектору у БДП-у, док је у претходном периоду, основу за обрачун представљало учешће пласмана недржавном сектору у БДП-у, који су поред кредита обухватили и дате депозите, инвестиције, хартије од вредности и остала финансијска средства, потраживања за камату, накнаду и провизију и остале пласмане.

² Републички завод за статистику је извршио ревизију података о БДП-у за 2015. и 2016. годину и прве објављене процене (као збир четири квартала) за 2017. годину. У следећој етапи, ревизија серије уназад до 2005. је извршена до краја 2018. године, а подаци пре 2005. године (почев од 1995) ће бити ревидирани, тј. цела серија комплетирана, током 2019. године – као и у земљама чланицама ЕУ.

³ Видети: *Recommendation of the European Systemic Risk Board of 18 June 2014 on guidance for setting countercyclical buffer rates (ESRB/2014/1), Annex Part II.*

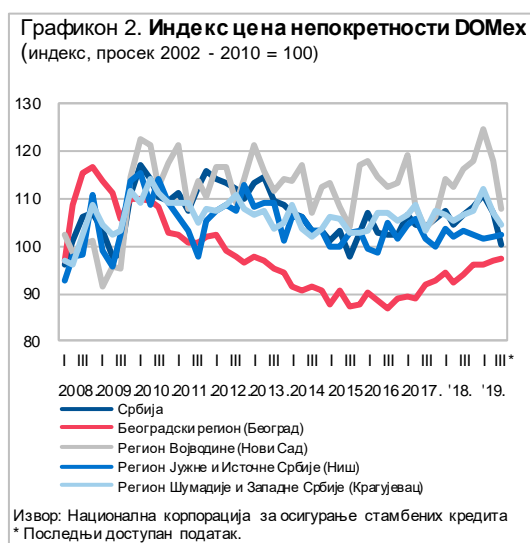
кредита становништву на рокове који нису у складу с ризичношћу ове врсте производа и кредитном способношћу сваког појединачног дужника, у децембру 2018. године Народна банка Србије је усвојила пакет прописа којим се уводе новине у погледу кредитирања становништва. Између осталог, уведен је нови показатељ ризика концентрације, којим се на нивоу сваке банке примарно обухвата затечен портфолио готовинских, потрошачких и осталих кредита (који нису стамбени кредити ни минуси по текућем рачуну) уговорене рочности осам и више од осам година који су одобравани или ће бити одобрени пре почетка примене пакета прописа. У току 2020. године банка ће бити дужна да умањује свој капитал ако наведене кредите одобрава са роком отплате од седам и више година, док се почев од 1. јануара 2021. године истоветно решење примењује у случају да банка одобри такав кредит чија је уговорена рочност (рок отплате) шест и више од шест година. Посматрано од почетка 2019. године удео готовинских кредита са роком доспећа преко осам година, као и просечна преостала рочност реалних готовинских кредита бележе тренд пада, што указује на то да наведене мере Народне банке Србије усмерене на ограничавање ненаменског кредитирања домаћинстава по неразумно дугим роковима дају резултате и на тај начин смањују могућност настајања нових проблематичних кредита. Поред тога, прописан је степен кредитне задужености (*Debt-to-Income DTI*) чије прекорачење проузроковано одобравањем било ког кредита физичком лицу након ступања на снагу нових одредаба обавезује банку да потраживања од тог дужника засебно приказује приликом извештавања Народне банке Србије о квалитету своје активе.

Ради одређивања стопе контрацикличног заштитног слоја капитала за Републику Србију, поред одступања учешћа кредита у БДП-у од дугорочног тренда, узети су у обзир и додатни опциони показатељи, у складу с тачком 436. став 4. Одлуке о адекватности капитала. Коришћени су опциони показатељи праћења кредитне активности који осликавају карактеристике домаћег финансијског система, а односе се на тржиште непокретности, спољну неравнотежу и на кретања у банкарском сектору.

Тржиште непокретности

У односу на исти период 2018. године просечне процењене вредности непокретности у Републици Србији порасле су за 5%, односно за 6,7% у Београду, у региону Јужне и Источне Србије за 4,2%, у Војводини за 3% и смањиле за 1,6% у региону Шумадије и Западне Србије.

Број издатих дозвола новogradње је један од фактора који показује очекивања у погледу кретања понуде на тржишту непокретности. На крају

четвртог тромесечја 2019. године забележен је раст од 19,1% у односу на исто тромесечје претходне године. Просечан *LTV* рацио новоодобрених стамбених кредита и даље је знатно испод регулаторног максимума од 80%⁴ и у четвртном тромесечју 2019. забележена је вредност овог показатеља од 71,93%⁵.

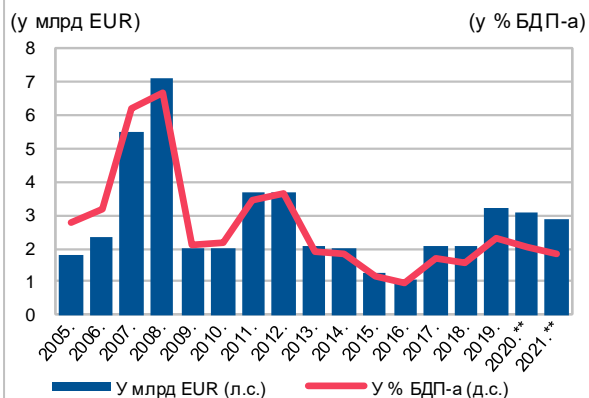
Показатељи спољне неравнотеже

Дефицит текућег рачуна је пету годину за редом у потпуности покривен нето приливом страних директних инвестиција. Према прелиминарним подацима за претходну годину, прилив нето страних директних инвестиција од око 3,6 милијарди евра пројектно је распрострањен и већ дуже време усмерен претежно у разменљиве секторе, што доприноси екстерној одрживости земље и привредном расту на одрживим основама. Повећано интересовање страних инвеститора за улагања у државне хартије од вредности на домаћем тржишту утицало је на то да по основу портфолио инвестиција буде остварен нето прилив од близу 200 милиона евра.

⁴ У складу са Одлуком о мерама за очување и јачање стабилности финансијског система („Службени гласник РС”, бр. 34/2011 и 114/2017), кредит који је обезбеђен хипотеком на непокретности може бити одобрен физичком лицу под условом да износ кредита није већи од 80% вредности те непокретности, осим ако се стамбени кредит одобрава у оквиру мера подршке државе одређеним категоријама физичких лица када кредит не може бити већи од 90% вредности непокретности.

⁵ Према подацима Националне корпорације за осигурање стамбених кредита за новоодobreне кредите осигуране код те корпорације.

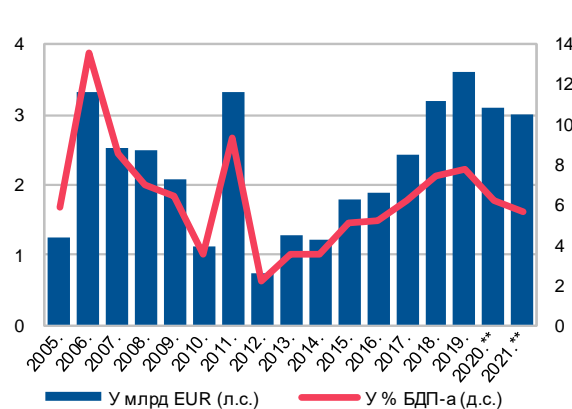
Графикон 4. Дефицит текућег рачуна платног биланса*

* Од 2007. подаци о извозу и увозу робе и услуга су усклађени са смерницама садржаним у Приручнику за израду платног биланса и међународне инвестиционе позиције бр. 6 ММФ-а. Подаци за 2005. и 2006. приказани су према претходној методологији.
**Процена НБС, фебруар 2020.

Извор: Републички завод за статистику и Народна банка Србије.

Графикон 5. Нето стране директне инвестиције' (у млрд EUR) и (у % БДП-а)

* Од 2007. подаци о извозу и увозу робе и услуга су усклађени са смерницама садржаним у Приручнику за израду платног биланса и међународне инвестиционе позиције бр. 6 ММФ-а. Подаци за 2005. и 2006. приказани су према претходној методологији.
**Процена НБС, фебруар 2020.

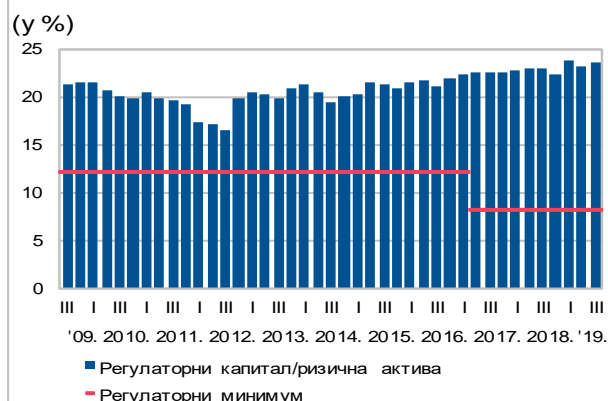
Извор: Републички завод за статистику и Народна банка Србије.

Основни показатељи банкарског сектора

Банкарски сектор је адекватно капитализован и високо ликвидан уз очекивања да ће се тако задржати у наредном периоду.

На крају трећег тромесечја 2019. показатељ адекватности капитала је износио 23,6%⁶, што је знатно изнад регулаторног минимума.

Графикон 6. Показатељ адекватности капитала

Извор: НБС .

Графикон 7. Проблематични кредити

Извор: Народна банка Србије.

⁶ Последњи доступан податак.

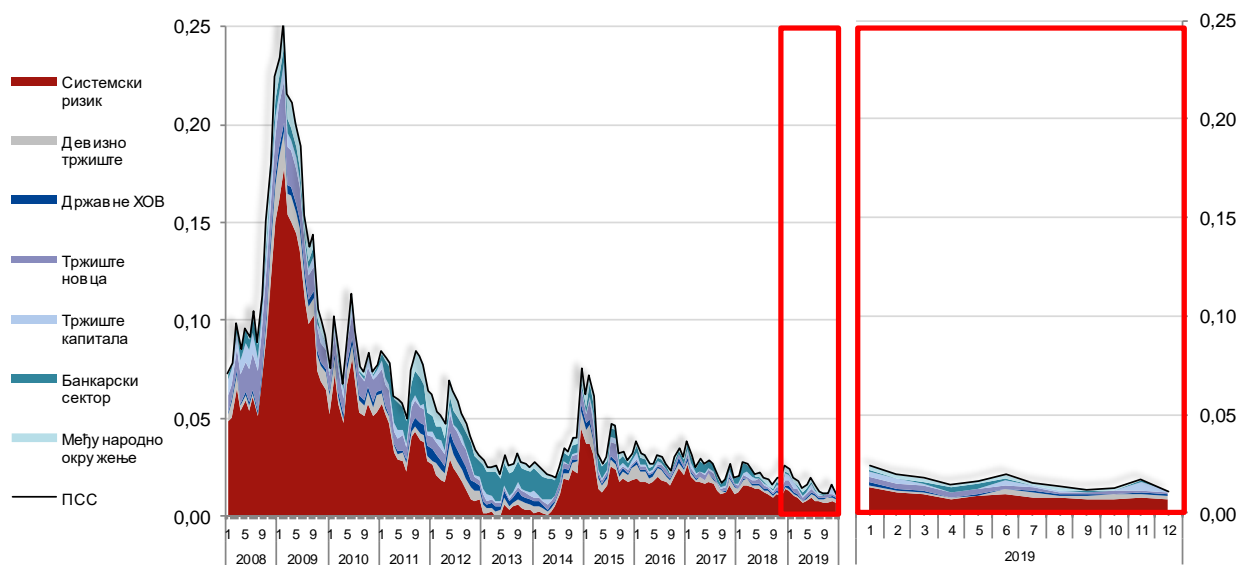
Количник одобренних кредита и примљених депозита (Loan-to-Deposit – LtD) је на крају Т4 2019. године забележио вредност од 0,85. Његово задржавање на нивоу нижем од 1 указује на то да се банке у већој мери ослањају на домаће, стабилне изворе финансирања, као што су депозити.

Учешће проблематичних кредита у укупним кредитима банкарског сектора је значајно смањено и има евидентан опадајући тренд захваљујући примени Стратегије за решавање проблематичних кредита која је донета 2015. године, као и другим регулаторним активностима Народне банке Србије. Учешће проблематичних кредита износило је 4,1% на крају Т4 2019. године што је најнижи ниво од када се ови подаци прате, и мање је за 1,6 п.п. у односу на Т4 2018. године, односно за 18,2 п.п. мање у односу на август 2015. године. Влада РС је у децембру усвојила Програм за решавање проблематичних кредита за период 2018-2020. године како би се спречио настанак нових проблематичних кредита и омогућила одрживост постигнутих резултата по питању проблематичних кредита. Програм обухвата три подручја активности: прво - усмерено ка решавању проблематичних потраживања државних финансијских поверилаца, друго ка даљем унапређењу примене стечајног оквира, док треће обухвата низ активности које су усмерене ка превенцији настајања нових проблематичних кредита.

Оцена системског ризика финансијског система Републике Србије

Показатељ системског стреса (у даљем тексту: ПСС) развијен је с циљем да се идентификују периоди повишеног стреса и ниво системског ризика финансијског система Републике Србије. ПСС обухвата низ показатеља који сагледавају величину финансијског стреса у шест најважнијих сегмената финансијског система Републике Србије: девизно тржиште, тржиште државних хартија од вредности, тржиште новца, тржиште капитала, банкарски сектор и међународно окружење. У периоду од јуна 2018. до јуна 2019. године, ПСС указује на период ниског ризика, са ниском и стабилном системском компонентом.

Графикон 8. Кретање Показатеља системског стреса и приказ доприноса најзначајнијих фактора ризика Показатељу системског стреса уз идентификацију режима финансијског стреса

Извор: НБС.

У току Т4 2019. године забележен је нижи ниво системског стреса у односу на септембар 2019. године.

Иако висок ниво евроизације представља један од кључних ризика по стабилност финансијског система Републике Србије, у току четвртог тромесечја 2019. године кретања на девизном тржишту нису значајно утицала на ниво ПСС-а, док су кретања на тржишту капитала у Т4 2019. године у одређеној мери утицала на ниво системског стреса у финансијском систему Републике Србије.

Повољна кретања на тржишту новца настављена су и у Т4 2019. године, тако да домаће тржиште не представља извор ризика системског стреса у финансијском систему Републике Србије. Постигнути економски резултати и стабилни макроекономски показатељи указују на низак ниво финансијског стреса који произилази из јавних финансија у посматраном периоду. Просечна премија ризика Србије у Т4 је износила 44 б.п. и била је нижа за 31 б.п. у односу на просечну премију у Т3 2019. У децембру је премија ризика Србије забележила нови историјски минимум од 5 б.п. (23. децембар). На крају децембра 2019. премија ризика Србије је износила 19 б.п. и била је најнижа у региону централне и источне Европе (Пољска 27 б.п., Хрватска 42 б.п., Мађарска 81 б.п., Румунија 156 б.п.) и знатно испод ЕМБИ Global (277 б.п.).

Континуирано унапређење регулаторних мера које спроводи Народна банка Србије ствара додатну отпорност финансијског система на потенцијалне шокове. Резултати макропруденцијалних стрес-тестова банкарског сектора, које Народна банка Србије спроводи у тромесечној динамици, потврђују да је банкарски сектор Републике Србије адекватно капитализован и високо ликвидан.

Снижењу премије ризика допринело је јачање поверења инвеститора у макроекономске перспективе Србије. Средином децембра рејтинг агенција Standard and Poor's повећала је кредитни рејтинг Србије с ВВ на ВВ+, што представља један корак до инвестиционог рејтинга. Изгледе за даље повећање рејтинга ова агенција оцењује као позитивне, што је снажан сигнал да су и у наредном краћем року могућа даља повећања кредитног рејтинга Србије.

Мере монетарне, микропруденцијалне и макропруденцијалне политике Народне банке Србије допринеле су смањењу нивоа системског ризика и јачању стабилности финансијског система Републике Србије.